

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

4. After performing the investigation with the additional data of the newest period it is forecasted that in 2012 Lithuania's value of shadow economy will reduce to 28.2%, Ukraine to 49.0%, in 2013 it is forecasted that Lithuania's budget freedom ought to decrease to 90, due to possible changes as the new Government starts acting, but in 2014 it ought to return to the level of 2012, i.e. to increase up to 93.6. Following the forecast of SEB bank that in 2013-2014 Lithuania's GDP will grow by 4 per cent, in 2013 the forecasted scale of Lithuania's shadow economy will be 28.3 per cent from GDP, in 2014 – 27.8 per cent from GDP. In Ukraine in 2013 the forecasted shadow economy scale is 48.8 per cent from GDP, in 2014 – 48.5 per cent from GDP. Both in Lithuania and in Ukraine the tendency of the reduction of shadow economy is plausible.

References

1. European Commission. Eurostat. [2012-12-20]. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>
2. Lietuvos Respublikos Finansų Ministerija. Valstybės biudžeto vykdymo duomenys. [2012-12-25]. <http://www.finmin.lt/web/finmin/auktualus_duomenys/biudzeto_pajamos/valstybes_biudzetas>
3. Bivainis, J.; Skaičkaiškienė, I. (2007). *Mokesčių sistemos vertinimo metodinio potencialo analizė*. Verslas: teorija ir praktika, p. 57-67.
4. Krumplytė, J. (2008). *Šešėlinės ekonomikos samprata ir priežastčių analizė*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, p. 234-250.
5. Lietuvos bankas. Makroekonominės prognozės. [2012-04-01]. <http://www.lb.lt/makroekonominės_prognozės>
6. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Lietuvos ekonomikos tyrimas 2011/2012 (1). <<http://files.lrinka.lt/LET28.pdf>>.
7. Nausėda G. (2012). *Lietuvos ekonomika euro zonos problemų fone*. Valstybė, No. 3. p. 46 – 48.
8. Startienė G., Trimonis G. (2009). *Oficialiai neapskaitomos ekonomikos mastas*. Economics & Management. No.14.
9. State Statistics Service of Ukraine. [2012-12-15]. <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>
10. Sharpe, M.E. (2007). What is the Underground Economy? ISSN 1097203X The Japanese Economy, Vol.34, No.2, pp. 7-19.
11. Schneider F., Buehn A., Montenegro E.C. (2010). *Shadow economies all over the world: new estimates for 163 countries from 1999 to 2007*. Policy research working paper No. 5356.
12. Schneider, F., Enste, D.H. (2000). Shadow Economies: Size, Causes and Consequences. Journal of Economic literature, Vol. XXXVIII.
13. Schneider F. (2011). The shadow economy in Europe. Using electronic payment systems to combat the shadow economy. [2012-03-05]. <<http://www.visaeurope.com/idoc.ashx?docid=4d53b726-cd71-4ba5-a50b-735d11ca4075&version=-1>>
14. The Heritage Foundation. Index of Economic Freedom. [2012-11-31]. <<http://www.heritage.org/index/>>
15. The World Bank. [2012-12-25]. <<http://data.worldbank.org/country/>>

РЕЗЮМЕ

Сучасна проблема тіньової економіки дуже актуальна для багатьох країн світу, вона актуальна і для Литви та України. Багато авторів пропонують свої методи для оцінки об'єму тіньової економіки. Різні методи дають різні результати, тому застосовуються декілька методів зразу, щоб краще вивчити ситуацію. Дослідження тіньової економіки, проведене Schneider (2007) показало, що Литва і Україна опинились в одній групі – країн, що розвиваються. За показниками 1999 – 2006 рр. тіньова економіка на Україні сама велика, а в Литві майже середня в групі. В Україні важливий показник – інфляція, а для Литви – відкритість, свобода підприємництва, для обох країн важливим показником виступають безробіття, бюджетна свобода та ВВП (валовий внутрішній продукт) /на 1 жителя країни. Прийнята спроба прогнозувати об'єм тіньової економіки обох країн показала, що є тенденція зменшення неврахованої економіки - в 2014 р. 28,3% в Литві і 48,8% на Україні.

Ключові слова: тіньова економіка, бюджетна свобода, свобода підприємництва, відкритість.

РЕЗЮМЕ

Современная проблема теневой экономики очень актуальна для многих стран мира, она актуальна и для Литвы и Украины. Многие авторы предлагают свои методы для оценки объема теневой экономики. Разные методы дают разные результаты, поэтому применяются несколько методов сразу, чтобы лучше изучить ситуацию. Исследование теневой экономики, проведенное Schneider (2007) показало, что Литва и Украина оказались в одной группе - развивающихся стран. По показателям 1999 – 2006 гг. теневая экономика на Украине самая большая, а в Литве почти средняя в группе. Украине важный показатель – инфляция, а для Литвы – открытость, свобода предпринимательства, обеим странам важными показателями являются безработица, бюджетная свобода и ВВП (валовой внутренний продукт) / на 1 жителя страны. Принятая попытка прогнозировать объем теневой экономики обеих стран показала, что есть тенденция уменьшения неучтенной экономики 2014 г. 28,3% в Литве и 48,8% на Украине.

Ключевые слова: теневая экономика, бюджетная свобода, свобода предпринимательства, открытость.

SUMMARY

Contemporary problem of the shadow economy is very topical for many countries in the world, it is also relevant for Lithuania and Ukraine. Many authors offer their methods to estimate the shadow economy. Different methods produce different results, so several methods at once are applied to better understand the situation. The study of the shadow economy, conducted Schneider (2007) showed that Lithuania and Ukraine were in the same group - the developing countries. In terms of 1999 - 2006 years shadow economy in Ukraine is the largest, and in Lithuania, almost the average of the group. Ukraine is an important indicator - inflation, and for Lithuania - openness, freedom of enterprise, both countries are important indicators of unemployment, fiscal freedom and GDP (gross domestic product) / per 1 citizen of the country. Adopted an attempt to predict the shadow economy of both countries has shown that there is a downward trend in the unrecorded economy in 2014 28.3% in Lithuania and 48.8% in Ukraine.

Keywords: shadow economy, fiscal freedom, business freedom, openness.

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ніколаєва К.М.:

На сучасному етапі розвитку світової економіки транснаціональні корпорації є головним суб'єктом світогосподарських відносин і формою, що втілює в собі, як правило, всі види сучасного міжнародного бізнесу.

Одночасно дослідження транснаціоналізації є відносно новим напрямом економічної науки, оскільки власне виникнення поняття «транснаціональна корпорація» датується серединою 60-х років ХХ ст., хоча процеси, що стосуються діяльності ТНК, розглядалися ще в роботах Т.Манна, А.Сміта, Д.Рікардо, А.Маршалла тощо.

Перші наукові праці, присвячені питанням визначення напрямків географічного розташування прямих іноземних інвестицій, з'явилися в середині 3-х років ХХ ст., коли Дж.Вільямс продемонстрував наявність протиріч між неокласичною теорією міжнародної торгівлі і розвитком міжнародного виробництва.

Метою даної статті є ретроспективна систематизація теоретичні поглядів на процеси транснаціоналізації світової економіки як основи забезпечення

Зарубіжне виробництво почало розглядатися як форма еволюції картелів (Т.Бай), зокрема доводилось, що для підвищення ефективності діяльності великих підприємств доцільно запровадити вертикальне управління всіма стадіями виробництва, що можливо в

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

рамках інтегрованої компанії. [1] З цього приводу Е.Пенроуз та С.Хаймер стверджували, що аналіз причин збільшення обсягів зарубіжних інвестицій є можливим тільки в рамках теорії зростання фірми. [2]

Пізніше з'явилися результати дослідження інших вчених. Так, Р.Вернон досліджував рух американських прямих зарубіжних інвестицій в країні Європи [3], Р.Кейвс – диверсифікацію інтеграційної стратегії ТНК [4], Р.Алібер – фінансування ТНК своїх зарубіжних виробництв [5] і т.д.

Перші теоретичні концепції діяльності ТНК визначали основні чинники появи у ТНК прямих зарубіжних інвестицій: [6, с.33-34]

- прагнення або до більш дешевих, або до більш якісних факторів виробництва порівняно з країною, з якою вивозяться інвестиції;
- вихід на нові ринки (особливо на ті, доступ на які обмежений митними бар'єрами);
- можливості враховувати національну специфіку під час виробництва товарів, орієнтованих на внутрішній ринок, залучати менеджерів, знайомих з особливостями попиту і пропозицій на місцевому ринку;
- зниження рівня конкуренції під час придбання активів іноземних фірм, що діють на одному з ТНК ринку;
- можливості досягнення позитивного ефекту зростання масштабу виробництва (знижуються загальні середні витрати).

Зазначені мотиви є справедливими для більшості ТНК, проте в кожному конкретному випадку вони розрізняються. В середині 80-х років ХХ ст. Дж.Даннінг запропонував багатофакторний підхід до пояснення природи діяльності ТНК. Дж. Даннінг вважає, що зростання виробництва в транснаціональних корпораціях визначається трьома групами факторів, що підвищують конкурентоспроможність ТНК:

- переваги власності;
- переваги дислокації (визначають регіони, де доцільно розташовувати філії діяльності ТНК);
- переваги інтерналізації (пов'язані з можливістю отримання більш високих і довгострокових прибутків за допомогою самостійної діяльності на зарубіжному ринку).

Значні можливості транснаціональних корпорацій, які діють їх можливість в залежності від ситуації у приймаючій країні та наявності власних конкурентних переваг обирати певний вид господарюючих суб'єктів для зовнішньої діяльності, та різноманітність рівнів аналізу операцій ТНК з боку економічної науки призвели до виникнення великої кількості доповнюючих одна одну концепцій діяльності ТНК:

- теорія ринкової влади;
- теорія інтерналізації;
- теорія привласнення;
- теорія міжнародної конкурентоспроможності;
- «податкова» теорія;
- теорія організаційних форм транснаціональних корпорацій;
- еkleктична теорія міжнародного виробництва.

Розглянемо зміст вказаних теорій детальніше.

Так, С.Хаймер стверджував, що у промислово розвинених країнах ціни на такі фактори виробництва, як робоча сила, енергоресурси та природні копалини є високими порівняно з країнами, що розвиваються. При цьому в промислово розвинених країнах існує надлишок капіталу, що призводить до відносно низької норми прибутку і ставки відсотка. [7, с.41]

Ця ситуація, з точки зору класичної та неокласичної економічної теорії, повинна стимулювати вивезення капіталу до країн, що розвиваються, де існує нестача капіталу і надлишок порівняно дешевої робочої сили та ресурсів. Однак у другій половині ХХІ ст. основні потоки ПІП надходили саме в промислово розвинені країни, що суперечило висновкам класичної та неокласичної економічної теорії. [6, с.35]

Пояснюючи дану ситуацію, С.Хаймер обґрунтував тезу про те, що для ТНК основною метою здійснення прямих зарубіжних інвестицій є не зменшення витрат виробничого процесу, а отримання ринкової влади - теорія ринкової влади. Відповідно до даної теорії, на ранніх стадіях зростання компанія розширює свою частку на ринку країни шляхом злиття і поглинання, збільшуючи концентрацію виробництва і капіталу. Якщо подальше посилення ринкової влади у країні походження стає неможливим, компанія інвестує прибуток в Інгі країни, що призводить до виникнення аналогічної ситуації на зарубіжних ринках.

Наступним мотивом, з точки зору С.Хаймера, для здійснення зарубіжних капіталовкладень є «захисне інвестування». Ця стратегія ґрунтується на тому, що ТНК може створити іноземне підприємство не для збільшення чи збереження прибутку, а з метою не допустити своїх конкурентів на закордонні ринки. С.Хаймер розглядає захисне інвестування як олігополістичну поведінку, яка втілюється в короткострокову конкуренцію між невеликою кількістю господарюючих суб'єктів для завоювання ринкової влади. [7, с.42]

В.Рокоча, аналізуючи дану ситуацію, стверджує, що вплив на конкуренцію через захисне інвестування породжує щонайменше дві важливі проблеми: по-перше, якщо припустити, що прямі іноземні інвестиції знижують конкуренцію на товарних ринках, то уряди приймаючих країн повинні контролювати діяльність закордонних філій, що є вкрай несприятливим для ТНК; по-друге, захисне інвестування може спричинити і певні додаткові витрати. Так, закордонна філія ТНК буде схильна до лобювання на державному рівні певних захисних заходів, від чого ТНК отримає додаткові прибутки, а країна-реципієнт програє, оскільки на ринку утворюватиметься монополія іноземного виробника, що є вкрай несприятливим для внутрішнього ринку. [8, с.91]

Парадокс даної ситуації полягає в тому, що, як стверджує теорія ринкової влади, після того, як компанія отримала монополію владу над ринком, вона втрачає зацікавленість у збільшенні обсягу довгострокових інвестицій, оскільки виникає можливість збільшення прибутків без модернізації виробництва.

Теорія інтерналізації та привласнення розглядає розвиток міжнародного виробництва з позицій зменшення трансакційних витрат та економії на масштабі сфери діяльності (Р.Коуз).

З точки зору Р.Коуза, підвищення ефективності організаційної структури компанії, яка є рушійною силою підвищення ефективності її діяльності, приводить до збільшення розміру фірми та її перетворення на транснаціональну корпорацію. [9, с.35] Він стверджує, що завжди є вибір між менеджментом і ринком: компанія має оптимізувати свою структуру (зменшувати кількість підрозділів) доти, поки вона сама, а не ринок, визначатиме напрямки своїх діяльності. При цьому ПЗІ виступають як засіб зменшення трансакційних витрат фірми (обмеження обсягу ринкових відносин завдяки ПЗІ, які надають можливість ТНК контролювати всі стадії виробничого процесу, а інколи і маркетингової діяльності). О.Вільямсон називав трансакційні витрати головним чинником організаційної еволюції ТНК. [7, с.44]

Е.Пенроуз, розглядаючи питання економії на масштабі сфери діяльності, стверджувала, що внаслідок незбалансованості зростання фірми, в рамках якої постійно утворюються нові виробничі і фінансові ресурси, економія на використанні цих ресурсів і стає стимулом до розширення сфери діяльності фірми (економія зростання).[4, с.5] Можливості економії на масштабі сфери діяльності стимулюють перетворення національних компаній на транснаціональні корпорації, які завдяки збільшенню масштабів виробничого процесу та використанню раніше незадіяних ресурсів зменшують середні витрати виробництва.

Теорія привласнення доповнює теорію інтерналізації та ґрунтується на дослідженні галузей високих технологій. Відповідно до положень теорії привласнення, компанія, яка має технологічні конкурентні переваги, здійснює іноземне інвестування з метою, перш за все, підвищення ефективності використання нових технологій та створення продукції з високими якісними характеристиками.

З точки зору прибічників даної теорії, для отримання потенційних доходів від своїх технологічних переваг, для компанії зазвичай більш вигідним є встановлення контролю над виробництвом при повному праві власності на підприємство (за наявності декількох власників контроль за виробництвом може бути недостатнім, що з великою ймовірністю призведе до втрати технологічних переваг компанії). В. Рокоча розвиває дану думку, наголошуючи, що поділ контролю між власниками може призвести до розкриття інформації, яка може бути використана в процесі конкурентної боротьби між ними. [8, с.93]

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Прихильники теорії інтерналізації та привласнення вважають, що головною метою іноземного інвестування є не збільшення чи отримання монопольної влади, а підвищення ефективності виробництва всередині ТНК та збереження її технологічного лідерства. Таким чином, утворення іноземних філій сприяє підвищенню технологічного рівня та загальної ефективності функціонування економічної системи.

Наступним теоретичним підходом щодо дослідження діяльності ТНК є концепція міжнародної конкурентоспроможності галузі (Р.Вернон). Основою даної концепції є модель життєвого циклу продукту: наприкінці завершення життєвого циклу продукту його виробництво і збут у національній економіці зменшуються, і компанія вимушена шукати нові закордонні ринки збуту для даного продукту.

При цьому розповсюджуючи теорію життєвого циклу продукту на галузевий рівень, Р.Стобаух стверджував, що зростання ТНК відбувається по стадіях, які відображають закономірності розвитку відповідної галузі, причому динаміка розвитку кожної стадії та її тривалість визначається життєвим циклом продукту. На прикладі американських корпорацій вчений довів, що розвиток міжнародного виробництва представляє собою відображення процесу подовження життєвого циклу в кожній галузі промисловості.

Відповідно до теорії міжнародної конкурентоспроможності галузі, розвиток транснаціональних корпорацій відбувається внаслідок невпинного утворення іноземних філій та зростання обсягів продажу даних філій на зарубіжних ринках завдяки використанню розробок і технологій, створених у материнських структурах, що продовжує життєвий цикл продукції, і одночасно дозволяє материнській компанії розпочати нову стадію виробництва.

Разом з тим, слід відзначити, що на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин під час загострення конкурентної боротьби більшість ТНК починають виробляти новий продукт відразу у всій корпоративній структурі, особливо якщо компанія володіє новітніми технологіями, що створюють міжнародні конкурентні переваги.

Особливості діяльності ТНК пояснює також податкова теорія. Щоб зменшити податок на корпоративний прибуток, філія ТНК в країні з високим рівнем оподаткування може завищити ціну на товари чи послуги, які імпортуються з філії, яка розташована в країні з меншим рівнем оподаткування. Якщо підрозділ ТНК у країні з високим рівнем оподаткування експортує продукцію, то він може здійснювати цю операцію також через філію, розташовану в країні з меншим рівнем оподаткування. У цьому випадку експортна ціна занижена. [5, с.96]

У такий спосіб як при імпорті, так і при експорті філія ТНК, розташована в країні з високим рівнем оподаткування, зменшує свій прибуток і відповідні податкові відрахування, а філія в країнах з низьким рівнем оподаткування підвищує свої прибутки. В результаті загальні податкові відрахування ТНК значно зменшуються.

З середини 80-х років ХХ ст. набирає поширення теорія організаційних форм транснаціональних корпорацій – теорія, відповідно до якої основним показником діяльності ТНК є форма її організації, яка охоплює такі моменти:

- економія ресурсів і усунення їх перевитрат;
- націоналізація групової праці на основі раціоналізації індивідуальної праці;
- наявність здатності до швидкої адаптації в умовах ринку;
- існування суворого контролю за якістю продукції, що виробляється;
- можливість швидкого отримання необхідної інформації;
- стійка внутрішня організація.

Незважаючи на спільність організаційних моментів діяльності ТНК, кожна з організаційних форм корпорацій характеризується своїми перевагами і недоліками, і показником ефективності її діяльності виступає виключно реальний стан корпорації на ринку.

В цей же період англійський економіст Дж.Даннінг, базуючись на існуючих наукових концепціях, запропонував багатофакторний підхід щодо дослідження діяльності ТНК – еkleктичну теорію міжнародного виробництва. [3, с.150]

В процесі аналізу міжнародне виробництво Дж.Даннінг умовно розділяє на п'ять основних типів: н

- 1) виробництво, орієнтоване на використання ресурсів (частка витрат на ресурси в сукупних витратах є значною);
- 2) виробництво, орієнтоване на широкий ринок (продукт є стандартизованим і користується попитом в різних сегментах ринку);
- 3) виробництво, раціонально спеціалізоване (характеризується високою спеціалізацією всієї компонентів технологічного процесу);
- 4) виробництво, орієнтоване на кінцевого споживача (характеризується вузькою сегментацією, продукт є спеціалізованим);
- 5) змішане виробництво (виробництво володіє всіма перерахованими вище ознаками).

Відповідно до теорії Даннінга, для аналізу будь-якого типу міжнародного виробництва слід враховувати такі основні групи факторів:

- конкурентні переваги порівняно з іншими фірмами, які поділяються на видимі (фізичний капітал, фінансові кошти) і невидимі (технологія, управлінські навички, маркетинговий досвід, імідж), при цьому невпинно зростає роль невидимих конкурентних переваг ТНК. До цієї групи факторів також входять переваги єдиного управління (економія на масштабах і на загальному постачанні; полегшений доступ до міжнародних ринках, використання географічних відмінностей цін на фактори виробництва);
- переваги дислокації, що визначають території, де відбувається діяльність ТНК (переваги, пов'язані з розміром ринку, забезпеченістю факторами виробництва, розвитком інфраструктури, інвестиційним кліматом, політичним ризиком);
- переваги інтерналізації, пов'язані з можливістю отримання більш високих та довгострокових прибутків за допомогою самостійної діяльності на зарубіжному ринку порівняно з використанням місцевих дистриб'юторів, ліцензіатів тощо.

Дослідження Дж.Даннінга надають можливість встановити зв'язок між конкурентними перевагами міжнародного виробництва й політикою країн-експортерів і країн-імпортерів капіталу, галузями економіки, особливостями діяльності конкретної фірми.

Крім того, конкурентні переваги міжнародного виробництва пов'язані:

- з особливостями геоекономічного розташування країни, розмірами та характеристиками ринку, політикою уряду в галузі інновацій, захисту прав власності, конкуренції, залучення прямих іноземних інвестицій тощо;
- зі ступенем державного контролю за внутрішньофірмовою діяльністю ТНК (трансферті ціни, передача технологій), політикою злиттів і поглинань тощо;
- з перевагами дислокації компаній;
- зі змістом економічної політики держави (тарифи, квоти, податкова політика, підтримка іноземних інвесторів або ТНК).

Загалом висновки еkleктичної теорії міжнародного виробництва Дж.Даннінга є об'єднанням результатів таких напрямів наукових досліджень в галузі економіки і суміжних науках:

- менеджмент;
- теорія організації;
- маркетинг;
- фінанси;
- політологія і міжнародні відносини;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

- регіональні дослідження;
- право;
- економічна історія.

Однчасний аналіз сукупності факторів для конкретних країн і конкурентних переваг у рамках еkleктичної парадигми дозволяє ТНК знаходити оптимальний рівень міжнародної виробничої діяльності. При цьому рівень міжнародної діяльності ТНК залежить від конкурентних переваг корпорації та розміру ринку. Так, якщо ТНК не володіють певними перевагами власності, дислокації та інтерналізації, то рівень їх міжнародної діяльності обмежується лише ліцензуванням.

У випадку, якщо ТНК володіє певними перевагами, але розмір ринку збуту є незначним, або інвестиційний клімат іноземної країни є не досить привабливим для закордонних інвестицій, то ТНК створюють спільні підприємства з певною часткою власності (яка зазвичай не перевищує 50%).

У випадку, якщо ТНК володіють перевагами власності, дислокації та інтерналізації, і в приймаючій країні створений сприятливий інвестиційний клімат або існує великий ринок збуту, транснаціональні корпорації створюють мажоритарні (частка власності перевищує 50%) чи повністю контрольовані філії.

Враховуючи розповсюдження діяльності ТНК на країни з перехідною економікою, зміст феномену становлення та розвитку транснаціональних корпорацій в країнах з різним рівнем економічного розвитку, необхідно враховувати відмінності умов функціонування ТНК в середовищі планової економіки та середовищі ринкової економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Мінливий характер важливих чинників ПІІ в перехідних умовах

Середовище планової економіки	Середовище ринкової економіки
ПІІ, заохочувані стимулами	ПІІ, заохочувані ринком
Здебільшого ТНК	ТНК, малі, та середні підприємства (МСП)
Надання привілеїв	Партнерські стосунки, спрямовані на створення довготривалих конкурентних переваг
Імпортозаміщення	Передача навичок та вмінь
Орієнтація на торгівлю	Використання сприятливих ринкових можливостей

Вступаючи на ринки країн з транзитивними економіками, ТНК враховують такі причини-переваги: [5, с.40-42]

- можливості підвищення ефективності та конкурентоспроможності, які є загальними для всіх великих промислових фірм;
- недосконалість ринкового механізму в реалізації власності та технології, виробничий досвід змушує ТНК прагнути до збереження контролю за використанням своїх невідчужуваних активів;
- додаткові можливості підвищення ефективності та конкурентоспроможності через доступ до ресурсів іноземних держав;
- близькість до споживачів продукції іноземної фірми і можливість отримання інформації про перспективи ринків і конкурентний потенціал фірм приймаючої країни;
- здатність продовжувати життєвий цикл своїх технологій і продукції забезпечується завдяки їх розповсюдженню на зарубіжні філії, зосереджуючи основні зусилля на розробці нових технологій і продуктів.

Враховуючи вищевикладене, можна погодитись з думкою, що транснаціональну корпорацію можна визначати як групу компаній будь-якої форми власності, які: керуються філософсько-ідеологічними підходами, що синтезують філософію волюнтаризму, прагматизму і лібералізму; знаходяться і функціонують у різних країнах; контролюються штаб-квартирою, яка розташована переважно в одній конкретній країні; керуються загальною стратегією і скоординованою політикою; організують свою діяльність під впливом однієї чи декількох компаній, особливо у сфері обміну інтелектуальними та інноваційними ресурсами; приймають активну участь у міжнародних політичних процесах і являють собою їх нові суб'єкти.

Таким чином, підґрунтя існування ТНК забезпечують чотири основних складові, які розвиваються по еволюційно: економічний, правовий, політичний, філософський.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Dunning J. The Theory of Transnational Corporation. – London, 2003. – 456p.
2. Dunning J. Alliance Capitalism and Global Business. – London, 1997 – 560p.
3. Dunning J. The Competitive Advantage of Countries and Activities of Transnational Corporation – Cambridge Press, 1992. – 250p.
4. Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Логвинова С.Н. ат ін. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності. 2-ге вид. перероб. та доповн./ За ред. Якубовського С.О., Козака Ю.Г., Логвинової Н.С. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 452с.
5. Рокоча В.В., Плотніков О.В., Новицький В.Є., Кудирко Л.П. Транснаціональні корпорації. – К.: Таксон, 2001. – 437с.
6. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція: Монографія. – К.: ТОВ «Національний підручник», 2008. – 220с.
7. Кушлин В.И. Траектории экономических трансформаций. – М.: Экономика, 2004. – 426 с.
8. Дахно І. Міжнародна економіка – 3-тє вид., стереотип. – К.: МАУП, 2007. – 248с.
9. Грищенко А. А. Транснациональный фактор в экономическом росте транзитных стран / А. А. Грищенко.–К.: НПУ. –2006. –314 с.

РЕЗЮМЕ

В статті розглянуто концепції і теорії діяльності ТНК; визначено фактори, що підвищують конкурентоспроможність ТНК, сприяють зростанню виробництва ТНК; ідентифіковано переваги діяльності ТНК на ринках країн з перехідними економіками з урахуванням мінливості ПІІ в перехідних умовах.

Ключові слова: діяльність ТНК, конкурентоспроможність, зростання виробництва, прямі іноземні інвестиції.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены концепции и теории деятельности ТНК; определены факторы, повышающие конкурентоспособность ТНК, содействующие росту производства ТНК; идентифицированы преимущества деятельности ТНК на рынках стран с переходными экономикami с учетом изменчивости ПИИ в переходных условиях.

Ключевые слова: деятельность ТНК, конкурентоспособность, рост производства, прямые иностранные инвестиции.

SUMMARY

The article deals with the concepts and theories of TNCs; the factors that increase the competitiveness of the TNCs, promoting increased production of TNCs are identified; the benefits of TNC activities in the markets of the countries with economies in transition are identified, taking into account the variability of FDI in transition conditions.

Keywords: activities of TNCs, competitiveness, growth of production, direct foreign investments.